

Γραφικά και Οπτικοποίηση

Αρχές και Αλγόριθμοι

Θ. Θεοχάρης
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Γ. Παπαϊωάννου
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ν. Πλατής
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Ν. Μ. Πατρικαλάκης
Massachusetts Institute of Technology

Με συνεισφορές των

P. Dutré

A. Nasri, F. A. Salem, και G. Turkiyyah

Αθήνα 2019

Συγγραφείς: Θ. Θεοχάρης, Γ. Παπαϊωάννου, Ν. Πλατής, Ν. Μ. Πατρικαλάκης
Τίτλος: Γραφικά και Οπτικοποίηση: Αρχές και Αλγόριθμοι

Κεντρική Διάθεση:
Εταιρεία Αξιοποιήσεως και Διαχειρίσεως της Περιουσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
Πανεπιστημίου 30, τηλ.: 210-368 8194

Επιμέλεια: Γεωργία Ρίζου

Γραφιστική επεξεργασία:
Τμήμα Τυπογραφείου, Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Το εξώφυλλο βασίζεται στη συνθετική δημιουργία του M. DenkoWaiting for Spring, την οποία μετονομάσαμε Το αδύνατο. Εμπροσθόφυλλο: τελική συνθετική εικόνα. Οπισθόφυλλο: τρία στάδια της δημιουργίας συνθετικής εικόνας (πλέγμα μοντέλων πάνω σε φωτισμένες 3Δ επιφάνειες, φωτισμένες 3Δ επιφάνειες, τελική εικόνα).

Έτος Α΄ έκδοσης: 2010

© Copyright 2019, 4^η ανατύπωση, Εκδόσεις Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Απαγορεύεται η κατά οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγή, δημοσίευση ή χρησιμοποίηση όλων ή μερών του βιβλίου αυτού, χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη και του συγγραφέα.

ISBN: 978-960-466-210-4

Περιεχόμενα

Πρόλογος στην ελληνική έκδοση	ix
Πρόλογος	xi
1 Εισαγωγή	1
1.1 Σύντομη ιστορία	1
1.2 Εφαρμογές	6
1.3 Έννοιες	7
1.4 Σωλήνωση γραφικών	8
1.5 Καταχωρητές εικόνας	13
1.6 Υλικό γραφικών	17
1.7 Συμβάσεις	27
2 Αλγόριθμοι σχεδίασης	29
2.1 Εισαγωγή	29
2.2 Μαθηματικές καμπύλες και πεπερασμένες διαφορές	31
2.3 Σχεδίαση ευθείας	34
2.4 Σχεδίαση κύκλου	37
2.5 Έλεγχοι εσωτερικού σημείου	40
2.6 Σχεδίαση πολυγώνου	41
2.7 Προοπτική διόρθωση	49
2.8 Αντιταύτιση στο χώρο	50
2.9 Αλγόριθμοι αποκοπής στις 2Δ	57
2.10 Ασκήσεις	70
3 Συστήματα συντεταγμένων και μετασχηματισμοί στις 2Δ και 3Δ	73
3.1 Εισαγωγή	73
3.2 Συσχετισμένοι μετασχηματισμοί	74
3.3 2Δ συσχετισμένοι μετασχηματισμοί	76
3.4 Σύνθετοι μετασχηματισμοί	80
3.5 2Δ ομογενείς συσχετισμένοι μετασχηματισμοί	82
3.6 Παραδείγματα 2Δ μετασχηματισμών	84
3.7 3Δ ομογενείς συσχετισμένοι μετασχηματισμοί	92
3.8 Παραδείγματα 3Δ μετασχηματισμών	96
3.9 Quaternions®	105
3.10 Γεωμετρικές ιδιότητες	111

3.11	Ασκήσεις	112
4	Προβολές και μετασχηματισμοί παρατήρησης	115
4.1	Εισαγωγή	115
4.2	Προβολές	116
4.3	Παραδείγματα προβολών	122
4.4	Μετασχηματισμός παρατήρησης	127
4.5	Προεκταμένος μετασχηματισμός παρατήρησης	133
4.6	Περικοπή στο οπτικό πεδίο και μετασχηματισμός παρατήρησης	137
4.7	Ο μετασχηματισμός πεδίου παράστασης	138
4.8	Ασκήσεις	138
5	Περικοπή και απομάκρυνση κρυμμένων επιφανειών	141
5.1	Εισαγωγή	141
5.2	Περικοπή πίσω όψεων	143
5.3	Περικοπή στο οπτικό πεδίο	144
5.4	Περικοπή παρεμποδιζόμενων	149
5.5	Απομάκρυνση κρυμμένων επιφανειών	155
5.6	Βελτίωση απόδοσης	165
5.7	Ασκήσεις	169
6	Αναπαράσταση και απλοποίηση μοντέλων	171
6.1	Εισαγωγή	171
6.2	Επισκόπηση μορφών μοντέλων	171
6.3	Ιδιότητες πολυγωνικών μοντέλων	173
6.4	Δομές δεδομένων για πολυγωνικά μοντέλα	175
6.5	Απλοποίηση πολυγωνικών μοντέλων	179
6.6	Ασκήσεις	185
7	Παραμετρικές καμπύλες και επιφάνειες	187
7.1	Εισαγωγή	187
7.2	Καμπύλες Bézier	188
7.3	Καμπύλες B-spline	201
7.4	Ρητές καμπύλες Bézier και B-spline	216
7.5	Καμπύλες παρεμβολής	221
7.6	Επιφάνειες	233
7.7	Ασκήσεις	241
8	Υποδιαίρεση για τα γραφικά και την οπτικοποίηση	243
8.1	Εισαγωγή	243
8.2	Συμβολισμοί	244
8.3	Καμπύλες υποδιαίρεσης	245
8.4	Επιφάνειες υποδιαίρεσης	247
8.5	Επεξεργασία των επιφανειών υποδιαίρεσης	262

8.6	Ανάλυση επιφανειών υποδιαίρεσης ®	269
8.7	Εφαρμογές υποδιαίρεσης στα πεπερασμένα στοιχεία ®	275
8.8	Ασκήσεις	291
9	Διαχείριση σκηνής	293
9.1	Εισαγωγή	293
9.2	Γράφοι σκηνής	296
9.3	Κατανεμημένη σχεδίαση σκηνής	309
9.4	Ασκήσεις	313
10	Αρχές οπτικοποίησης	315
10.1	Εισαγωγή	315
10.2	Μέθοδοι επιστημονικής εξερεύνησης	317
10.3	Δεδομένα και μετασχηματισμοί τους	318
10.4	Δοκιμασμένες αρχές γραφημάτων	322
10.5	Τονική απεικόνιση	324
10.6	Θέματα αντίληψης	328
10.7	Οπτικοποίηση πολυδιάστατων δεδομένων	331
10.8	Ασκήσεις	333
11	Το χρώμα στα γραφικά και στην οπτικοποίηση	335
11.1	Εισαγωγή	335
11.2	Αποχρώσεις γκρι (grayscale)	335
11.3	Χρωματικά μοντέλα	342
11.4	Θέματα διαδικτύου	352
11.5	Εικόνες υψηλού δυναμικού εύρους - ΥΔΕ (High Dynamic Range Images - HDR)	353
11.6	Ασκήσεις	356
12	Μοντέλα και αλγόριθμοι φωτισμού	359
12.1	Εισαγωγή	359
12.2	Φυσική της αλληλεπίδρασης φωτός-αντικειμένων I	360
12.3	Το μοντέλο φωτισμού Lambert ®	364
12.4	Το μοντέλο φωτισμού Phong	367
12.5	Διανύσματα μοντέλου Phong	373
12.6	Αλγόριθμοι φωτισμού με βάση το μοντέλο Phong	380
12.7	Το μοντέλο φωτισμού Cook-Torrance ®	388
12.8	Το μοντέλο φωτισμού Oren-Nayar ®	395
12.9	Το μοντέλο φωτισμού Strauss ®	401
12.10	Ανισοτροπική ανακλαστικότητα	403
12.11	Παρεμπόδιση διάχυτου φωτισμού (Ambient Occlusion)	406
12.12	Πηγαίος κώδικας shaders	411
12.13	Ασκήσεις	415

13	Σκιές	417
13.1	Εισαγωγή	417
13.2	Σκιές και πηγές φωτός	419
13.3	Ο αλγόριθμος πολυεδρικών σκιών	421
13.4	Εικόνες σκιών	436
13.5	Ασκήσεις	450
14	Υφή	451
14.1	Εισαγωγή	451
14.2	Παραμετρική απεικόνιση υφής	452
14.3	Δημιουργία συντεταγμένων υφής	458
14.4	Σμίκρυνση και μεγέθυνση υφής	473
14.5	Συναρτησιακή υφή	482
14.6	Μετασχηματισμοί στο χώρο της υφής	490
14.7	Αναπαράσταση αναγλύφου	491
14.8	Άτλαντες υφής ®	501
14.9	Ιεραρχίες υφής	512
14.10	Ασκήσεις	514
15	Παρακολούθηση ακτίνων	515
15.1	Εισαγωγή	515
15.2	Οι αρχές της παρακολούθησης ακτίνων	516
15.3	Ο αναδρομικός αλγόριθμος παρακολούθησης ακτίνων	523
15.4	Εκπομπή ακτίνων	531
15.5	Διάσχιση σκηνής για ανίχνευση τομών	535
15.6	Προβλήματα του αλγόριθμου παρακολούθησης ακτίνων	545
15.7	Κατανεμημένη παρακολούθηση ακτίνων ®	547
15.8	Ασκήσεις	550
16	Αλγόριθμοι ολικού φωτισμού	551
16.1	Εισαγωγή	551
16.2	Φυσική της αλληλεπίδρασης φωτός-αντικειμένων II	551
16.3	Ολοκλήρωση Monte Carlo	559
16.4	Υπολογίζοντας τον άμεσο φωτισμό	562
16.5	Έμμεσος φωτισμός	576
16.6	Radiosity	591
16.7	Συμπεράσματα	597
16.8	Ασκήσεις	598
17	Βασικές τεχνικές συνθετικής κίνησης	601
17.1	Εισαγωγή	601
17.2	Τεχνικές χαμηλού επιπέδου για συνθετική κίνηση	603
17.3	Συνθετική κίνηση στερεών σωμάτων	617
17.4	Σκελετική κίνηση	618

17.5	Παραμορφώσιμα μοντέλα βασισμένα στη φυσική	623
17.6	Συστήματα σωματιδίων	625
17.7	Ασκήσεις	627
18	Αλγόριθμοι οπτικοποίησης	629
18.1	Εισαγωγή	629
18.2	Οπτικοποίηση βαθμωτών δεδομένων	632
18.3	Οπτικοποίηση διανυσματικών δεδομένων	645
18.4	Ασκήσεις	656
 <i>Παραρτήματα</i>		
A'	Διανυσματικοί και συσχετισμένοι χώροι	659
A.1	Διανυσματικοί χώροι	659
A.2	Συσχετισμένοι χώροι	666
B'	Στοιχεία διαφορικής γεωμετρίας	669
B.1	Καμπύλες	669
B.2	Επιφάνειες	674
Γ'	Έλεγχοι τομής	681
Γ.1	Τομή δύο ευθειών στο επίπεδο	681
Γ.2	Τομή ευθείας-επιπέδου	683
Γ.3	Τομή ευθείας-τριγώνου	683
Γ.4	Τομή ευθείας-σφαίρας	684
Γ.5	Τομή ευθείας-κυρτού πολυέδρου	686
Δ'	Υπολογισμοί στερεών γωνιών	689
E'	Στοιχεία θεωρίας σημάτων	693
E.1	Δειγματοληψία	693
E.2	Το πεδίο των συχνοτήτων	694
E.3	Συγκερασμός και φιλτράρισμα	696
E.4	Θεώρημα δειγματοληψίας	699
 Βιβλιογραφία		
		701
 Ευρετήριο		
		723
Ελληνικοί όροι		723
Αγγλικοί όροι		731